

THEA

TÜRKİYE HAPİSHANELER ENFORMASYON AĞI
TURKEY'S PRISON INFORMATION NETWORK

TÜRKİYE'DE KADIN MAHPUSLARIN SORUNLARI ÜZERİNE GENEL ÇERÇEVE

Türkiye'de toplum içerisinde cinsiyet ayrımcılığı ve eril şiddet ile karşı karşıya olan kadınlar hapishanelerde, hapishane sonrası süreçte de benzer bir tabloyla karşı karşıya kalmaktadır. Gerek yasal düzenlemeler gerekse hapishanelerdeki uygulamalarla kadınların cinsiyete bağlı ihtiyaçları neredeyse yok sayılmakta, cinsiyete duyarlı yaklaşımlar ve uygulamalar geliştirilmemektedir. Türkiye'de henüz kadınların hapishanelerde cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmalarının önlenmesi için ayrı bir mevzuat bulunmamaktadır.

İstatistiksel Verilerle Kadın Mahpuslar

Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nün 02.03.2015 istatistiğine göre 165.033 mahpustan 5.971'i kadın mahpustur. Bu kadın mahpuslardan 934 tanesi tutuklu iken, kadın mahpus nüfusunun %58'i genç ve orta yetişkin (21-39 yaş) kadınlardan, % 35'i ileri yetişkin (40- 65 yaş) kadınlardan oluşmaktadır. Söz konusu kadın mahpusların % 40'ı evli, % 27'si bekar, % 21'i ise boşanmıştır. Mahpus kadınlardan %17'si okuma- yazma bilmezken, lise ve üstü öğrenim görenlerin oranı sadece % 17.9, yüksek okul ve üstü öğrenim görenlerin oranı % 4.3'tür.

Türkiye'de kadınlara özel tek bir tutukevi vardır, o da Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'dir. Türkiye'de bulunan 600 hapishaneden ise sadece 4'ü kadınlara özeldir. Söz konusu hapishaneler dışında kalan kadın mahpuslar erkek ceza infaz kurumlarında tutulmaktadır. Ancak bu uygulamanın ihlallere ve şikayetlere yol açan pek çok sakıncası bulunmakta ve sayısız sorunlar yaşanmaktadır. Kaldı ki kadın ceza infaz kurumlarında da yöneticiler dahil personelin çok büyük bir kısmı erkektir.

Kadın Mahpuslar Adalete Erişemiyor

Türkiye hapishanelerindeki kadın mahpuslar içerisinde, patriarkal bakış açısıyla ilgili olarak, eğitim düzeyi düşük ve muhtemelen kendilerine ekonomik bağımsızlık sağlayabilecek bir mesleğe sahibi olmayan kadınların sayısı bir hayli yüksektir. Kimi zaman eğitim olanaklarına erişemeyen, çoğunlukla ekonomik özgürlüğü olmayan kadınlar için adalete erişim daha da

zorlaşmaktadır. Mahpus kadınların % 50'sinin ücretsiz avukat desteği alabileceğinden habersiz olması bu durumun göstergelerinden biridir. Haliyle birçok kadın gerek yargılanırken gerekse hapishanede yaşanan hak gaspları bakımından yalnız kalmakta, haklarını tam olarak kullanamamaktadır.

Hapishanelerde Erkek Şiddeti

Kadın mahpusların çoğu hapsedilmeden önce yaşamlarında karşılaştıkları erkek şiddeti ile bağlantılı olarak “suç” işlemektedir. Hapishane koşulları içerisinde kadınların karşı karşıya kaldıkları eril şiddet çoğu zaman artarak sürmektedir. Her ne kadar kesin verilerle tespiti çok zor olsa da kadın mahpuslara yönelik cinsel şiddetin, gerek gözaltından hapishaneye gelene kadarki aşamada gerekse mahpusluk sürecinde çok yaygın olduğu bilinmektedir. Kadınların cinsel ilişkiye zorlanması, aşağılama, damgalama, uygunsuz üst araması, yaşama alanlarının uygunsuz aranması gibi durumlarla kadın mahpuslar sık sık karşılaşmaktadır. Mahpus kadınların yaşam alanı olan hapishanelerde, özellikle daha önce cinsel şiddet ile karşı karşıya kalmış kadınlar açısından, erkek görevlilerle bir arada yaşamak dahi başlı başına travmalara yol açabilmektedir.

Hapishanelerin Kadınların Ruhsal ve Fiziksel Sağlığı Üzerindeki Etkileri

Birleşmiş Milletlerce yapılan araştırmalara göre dünyanın birçok yerinde kadın mahpuslar içerisinde intihara eğilimli olma ve hapishane ortamında ruh sağlığının olumsuz etkilenmesi oranı erkek mahpuslardan daha fazladır. Türkiye’de de durum çok farklı değildir. Akıl sağlığı sorunları yaşayan kadın mahpusların tedavi edilmesi için gerekli koşulların sağlanması bir yana, kadınlar kendilerini güvende hissetmedikleri hapishane ortamında gittikçe kötüleşmekte, var olan rahatsızlıkları artmakta ya da yeni bir takım ruh sağlığı sorunları ile karşılaşabilmektedirler.

Adalet erişim gibi sağlık olanaklarına erişim de, çoğu kez sosyal güvencesi ve ekonomik özgürlüğü olmayan kadınlar için zordur. Ek olarak kadınların cinsiyete bağlı özel sağlık ihtiyaçları vardır. Kadınlar cinsel sağlık ve doğurganlıkla ilgili hastalıklar için yüksek risk grubu oluşturmaktadır. Kalabalık, temizlik koşulları bakımından yeterli olmayan hapishane ortamında kadınların sağlık durumları kötü etkilenmektedir. Mahpus kadınlar düzenli doktor kontrolünden mahrum kalmakta hatta daha önce bir tanı konmuş kadınlar da çoğu zaman, jandarma görevlilerinin muayene odasını terk etmemesi, gibi nedenlerle tedavi hakkını kullanamamaktadır. Hapishane yönetimleri hamile kadınlar için mahkemeye gidiş, nakil gibi durumlarda özgün uygulamalar ortaya koymaktan imtina etmektedir.

Çocuklu Mahpus Kadınlar

Türkiye'deki hapishanelerde 0-6 yaş arasındaki çocukların anneleriyle hapishaneye girebilmesi söz konusudur ve 21.05.2015 itibariyle, Türkiye hapishanelerinde mahpus annelerle birlikte kalan 510 çocuk bulunmaktadır. Dışarıda çocuğu için uygun yer bulamayan ya da çocuğunun velayetini kaybetmekten korkan kadınlar çocuklarını mecburen yanına almaktadır. Hapishane koşullarının çocukların ruhsal ve fiziksel gelişimine zarar vereceği açıktır. Diğer yandan birçok mahpus kadın 6 yaşından sonra bir daha çocuğunu görememekten korkarak yaşamak zorunda kalmaktadır. Kaldı ki çocuğu 6 yaşından önce ya da sonra dışarıda olan birçok mahpus kadın çocuğunu görememekte, bazen haber dahi alamamaktadır. Çocuk bakımını sadece annenin sorumluluğu olarak gören cinsiyetçi bakış açısıyla birlikte anne çocuk ilişkisinin sağlıklı bir biçimde kurulabileceği ve güvence altına alınabileceği, çocuğun sağlıklı bir ortamda büyüebileceği mekanizmalar geliştirilmiş değildir.

Mahpus Kadınların Damgalanması ve Yalnızlaşması

Hapishaneye girmesi ile birlikte kadın, işlediği suçun niteliğine bakılmaksızın, toplum ve ailesi tarafından damgalanmakta, ailesinin “namusuna hanel getiren kişi” olarak görülmektedir. Birçok kadın hapishanede ailesi ve yakınları tarafından ziyaret edilmemektedir. Üstelik söz konusu damgalama ve yalnızlaştırma hapishaneden çıktıktan sonra da kadınları takip etmektedir. Haliyle kadınlar hapishane sonrası süreçte iş bulamama, tekrar suç işlemeye zorlanma gibi süreçlerle karşı karşıya kalmaktadır. Kadınların dışarıdaki yaşama uyum sağlamaları ve yaşamlarını yeniden kurabilmeleri için gerekli hiçbir program uygulanmamakta, kadınların işlediği suç nedeniyle uğradığı ayrımcılığın önlenmesi için herhangi bir yasal düzenleme gündeme getirilmemektedir.

Toplantı'nın Amaçları

Türkiye'deki mahpuslar ile ilgili çalışmalar yapan örgütlerin dile getirdiği genel hapishane sorunlarının tümü kadın mahpuslar açısından da fazlasıyla geçerlidir. Ancak kadın mahpuslar için yukarıda çizmeye çalışılan tabloda da görüldüğü gibi, kadın olmaktan kaynaklı sorunlar da söz konusudur. Cinsiyet ayrımcı uygulamalar her alanda olduğu gibi, kadının kapatılmış durumda olduğu hapishane koşullarında çoğu zaman, kadını daha yaralayıcı bir biçimde kendini göstermektedir. Toplum tarafından sadece suçlu olarak değil aynı zamanda “Türk aile yapısına aykırı” kadın olarak damgalanan kadına adeta “ceza içerisinde bir de kadın olmaktan kaynaklı ceza” uygulanmaktadır.

Bu toplantıda şunlar amaçlanmaktadır:

- Kadın ve insan hakları alanında çalışan oluşum ve aktivistleri bir araya getirmek ve esnek bir ağ üzerinden, belirli toplantılar aracılığıyla bu birlikteliği süreklileştirmek

- Kadın mahpuslara yönelik ayrımcı uygulamaları, erkek şiddetini ve diğer hak ihlallerini ve tüm bunlara karşı birlikte politika üretmenin yollarını tartışmak,
- Kadın mahpuslara yönelik ayrımcılığın önlenmesi ve hapisanelerde cinsiyete bağlı ihtiyaçların karşılanabilmesi için talep ve çözüm önerileri belirlemek,
- Kadın mahpuslar alanında önemli bir ihtiyaç olan güncel, doğrulanabilir, düzenli raporlama çalışması yapmak için gerekli veri ve deneyim paylaşım kanallarını oluşturmaktır.

AÇIK
TOPLUM
VAKFI

